

Södertälje Science park. Foto: Mica Beskow

Platsverkstan Södertälje 2017

- Ett etnologiskt perspektiv

Innehåll

Inledning	1
Arbetsgång	1
Intervjuer	2
Redovisning och analys	4
Bakgrund	4
Min plats	5
Förändringar och önskningar	7
Rädslor, natur och kultur	8
Sammanfattning	10
Litteratur	11

Inledning

I den här rapporten presenteras den etnologiska insatsen i form av intervjuer, som gjorts inom ramarna för projektet Platsverkstan i Södertälje år 2017. Platsverkstan syftar till att tillsammans med länsinvånarna identifiera, beskriva, reflektera och diskutera samtida, historiska och kulturhistoriska värden i närmiljön. Deltagare i Platsverkstan ges också möjligheter att medverka till den lokala historieskrivningen genom att dela med sig av egna berättelser om livet på de olika platserna.

Projektet Platsverkstan riktar sig mot ett antal platser i Stockholms län som är utvalda i den regionala utvecklingsplanen för Stockholm, RUF5 2050. Åtta regionala stadskärnor har pekats ut som viktiga för Stockholms framtida tillväxt och i dessa regionala stadskärnor planeras utbyggnad av bland annat infrastruktur, nya bostäder och arbetsplatser. Eftersom förändringar väntas ske i dessa ser Stockholms läns museum det som en angelägen uppgift att närvara på var och en av dessa åtta platser och att föra en dialog med både kommunen och dess innevånare, dela med oss av våra kunskaper om kulturmiljö och stadsbyggnad samt att dokumentera och inhämta ny kunskap om dessa platser.

Arbetsgång

I ett inledande skede av projektet kontaktades Södertälje kommun. Vi bjöds in att presentera Platsverkstan för en grupp representanter från kultur- och fritidskontoret samt samhällsbyggnadskontoret. Efter mötet med Södertälje kommun fick vi dels goda och användbara kontakter för vidare samarbeten och dels fick vi höra kommunens önskemål om vilka platser och stadsbyggnadsprojekt som man önskade att vi riktade vår uppmärksamhet mot. Tanken med vårt arbete var också att vi skulle inhämta kunskap från invånarna som kommunen skulle kunna få ta del av.

Eftersom Södertälje är relativt stort behövde vi avgränsa vår insats och efter input från Södertälje kommun och egna överväganden i projektgruppen valde vi att fokusera på centrala Södertälje samt Hovsjö. Centrala Södertälje blev en angelägen plats både på grund av kommunens planer på att utvidga stadskärnan norrut, mot Astras gamla fabrikslokaler, samt att det i centrala staden finns en intressant historia och kulturhistoria att ta fasta på. Att valet föll på Hovsjö hade att göra med att vi tidigt fick goda kontakter med ett planerat sommarbibliotek

för unga där vi kunde göra en insats, och platsen fungerade väl som ett komplement till den centrala staden och för att få en geografisk och sociokulturell spridning. En önskan fanns också från kommunen att vi skulle rikta vårt fokus mot Södra hamn som är utpekad som tyngdpunkt Södertäljes översiktsplan, *Framtid Södertälje (2013-2030)*. Efter ett besök på platsen ansåg vi det dock problematiskt att till exempel genomföra stadsvandringar på platsen som har karaktären av ett industriområde.

De två stora företagen Scania och Astra och dess arbetskraft har på många sätt präglat Södertälje. Ytterligare ett önskemål från kommunen var därför att skapa en bild av Södertälje som industristad genom att intervjua invandrad arbetskraft och de personer som varit med och format stadens identitet. I rapporten, *Nästa hållplats Södertälje (2006)* presenteras ett liknande projekt i samarbete mellan Södertälje kommun, Stockholms läns museum och Länsstyrelsen i Stockholms län. Där var syftet att undersöka kopplingen mellan industriföretagen och bostadsbyggandet i Södertälje kommun sedan efterkrigstiden och som också tangerar invandring och befolkningsgrupper. I den undersökningen fokuserade man på Scania, varför en idé här var att rikta fokus mot Astra. Inledningsvis genomfördes en intervju med en före detta informationschef på Astra, i syfte att dels få en större bild av Astras roll i samhällsbyggandet och dels som ett sätt att få vidare kontakter och hitta människor att intervjua. Ett relativt stort antal kontaktförsök gjordes med både enskilda individer, företag och föreningar men ledde tyvärr inte till några intervjutillfällen. Det återstår därför fortfarande ett kunskapshål att fylla kring Astra och Astras tidigare anställdas relation till Södertälje och formande av staden.

En del av förarbetet har också bestått av inläsning av litteratur och rapporter. Exempel på detta är Södertäljes översiktsplan 2013-2030 *Framtid Södertälje*, Göran Gelottes bok *Södertälje kommuns historia (2004)*, rapporten *Förorten i vems ögon? En metodrapport om brukarperspektivet på kulturmiljön i Jordbro (2002)* samt Jon Hulanders (2014) undersökning av boende i Hagalund.

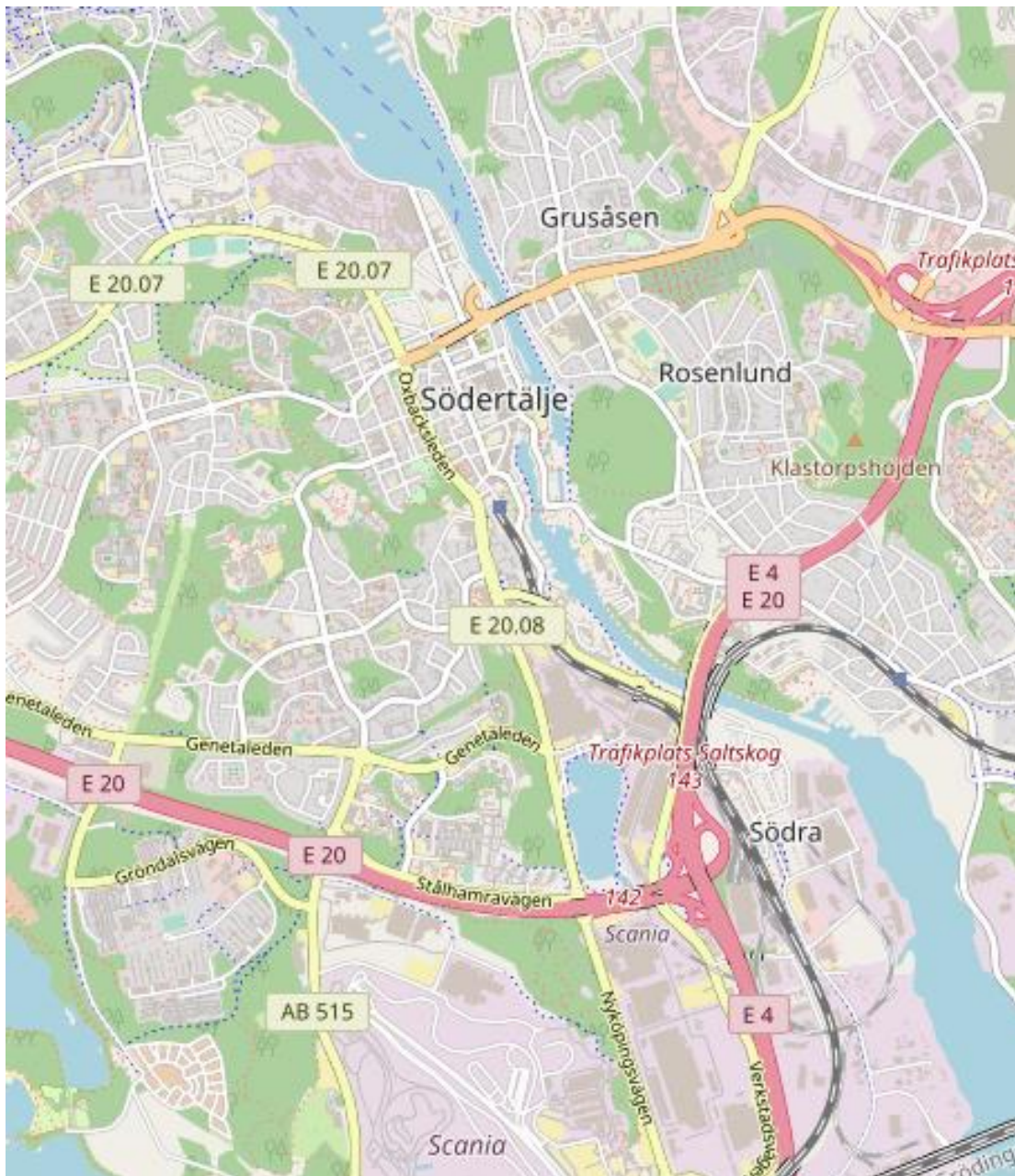
Intervjuer

Utifrån målgrupperna äldre och unga och de två utvalda geografiska områdena i Södertälje: stadskärnan samt Hovsjö, har grupper och individer kontaktats för att delta i Platsverkstan och bli intervjuade. Via Södertälje kommun fick jag möjlighet att besöka deras verksamhet "mötesplatser för äldre 65+", både på Lunaträffen i centrala Södertälje samt i Hovsjö. Jag deltog i träffarna vid tre tillfällen där mellan 7 och 12 personer deltog per gång. Jag berättade att jag var intresserad av hur de såg på staden och sin stadsdel och vilka minnen, favoritplatser, vardagliga platser, tankar om stadsbyggnad och önskningar som de bar på. Intervjuerna med de äldre skedde i form av gruppsamtal där jag ställde öppna frågor och lät deltagarna själva diskutera och föra diskussionen framåt.

Genom kontakter med Nova, en mötesplats för unga med lokaler i centrala Södertälje, fick jag också kontakt med två yngre personer, en tjej och en kille, båda 18 år, som är intervjuade var för sig. Samtliga intervjuer och gruppsamtal har pågått i ungefär en timma och intervjuerna är transkriberade och finns arkiverade på Stockholms läns museum. Totalt har 25 personer gjort sina röster hörda i intervjumaterialet.

Genom att ställa frågor kring minnen, vardagen och tankar om framtiden visar intervjumaterialet på ett antal olika förhållningssätt till platsen Södertälje. Intervjuerna skapar kvalitativa kunskaper och ska därför inte förstås som generella för alla Södertäljebor. Däremot visar intervjumaterialet på vissa återkommande teman värda att lyfta fram. Dessa teman formar kapitelindelningen i den redovisning som följer. Rapporten avslutas med en sammanfattande reflektion.

Kartbild över Södertälje med Hovsjö 2017. Karta: © OpenStreetMap bidragsgivare.

Redovisning och analys

Bakgrund¹

Det lär enligt en gravinskriftion vara drottning Ragnhild, Södertäljes skyddshelgon som grundade kyrkan i Södertälje under 1100-talet, men människor har befolkat platsen sedan många tusen år tillbaka. Det är under industrialiseringen i slutet av 1800-talet som Södertälje växer i rask takt. Kring mitten av 1800-talet är Södertälje en bad- och kurort med friluftsbad och turism. Nedre badparken vid Södertälje central hölls i drift till och med 1945. Från 1860-talet finns en daglig järnvägsförbindelse med Stockholm. Staden hade då knappt tvåtusen invånare för att hundra år sedan, på 1970-talet vara uppe i nästan 60 000. Under 1950-talet genomfördes en stor sanering av city med syfte att skapa mer effektiva köpytor och storskalig arkitektur. Den genomgripande förändringen i staden var troligtvis större än i någon annan svensk stad. Chocken blev stor när hela östra delen av Storgatan mellan Tempo och Torget jämnades med marken och samtliga hus från 1700- 1800- och 1900-talet revs, däribland statliga stenhus från sekelskiftet. Idén var att skapa en enhetlig och modern bebyggelse och stadskärnan är idag därför präglad av 1960-tals arkitektur.

Under efterkrigstiden växte behovet av ökad arbetskraft och rekrytering skedde både inom och utom Sveriges gränser. Människor från Norrland, Finland, Grekland, Italien och Jugoslavien befolkade industrierna. Även senare har Södertäljes tradition av invandring fortsatt genom att många flyktingar har sökt sig till, och fått fristad i Södertälje. Framförallt kristna minoriteter; assyrier/syrianer från länder som Turkiet, Libanon, Syrien och Irak men även invånare med bakgrund i Latinamerika, Polen, Tyskland och forna Jugoslavien finn representerade i Södertälje.

Den stora befolkningsökningen och industriernas expansion under 1940-50 talet skapade en stor bostadsbrist och många nya områden planerades och bostadsbyggandet tog fart. Bostadsbristen höll i sig och området Hovsjö som byggdes i början av 1970-talet är ett resultat av nya försök att bygga ikapp denna. Området bebyggdes med omväxlande nio- och trevåningshus, två radhusområden, ett centrum samt en skola. I rapporten *Nästa hållplats Södertälje* beskriver författarna hur Södertälje på många vis uppfattas som en invandrarstad och också hur media medverkar till att skapa denna bild. Hovsjö har tillsammans med Ronna figurerat i media och beskrivits som våldsamt, fattigt och otryggt, vilket i sin tur gör att de som bor där identifierar sig med dessa beskrivningar och riskerar att stigmatiseras.

I Södertäljes översiktsplan (2013-2030) beskriver man ökande socioekonomiska skillnader och boendesegregation som en utmaning och menar att de ojämlikheter som skapas genom att växa upp i olika bostadsområden på sikt har en negativ inverkan på kommunen som helhet. Den avlånga stadskärnan är idag splittrad av vägar, järnvägar och industriområden. Kommunens ambition i ÖP är att förlänga och förtäta stadskärnan mot både norr (Astras gamla fabriksområde) och söder (Södra hamn) och också att knyta ihop stadskärnan med bostadsområdena i Hovsjö, Ronna, Geneta och Fornhöjden som ett sätt att öka framtidstron och tryggheten. Strävan är att knyta ihop stadens delar till en sammanhängande struktur. I Södertäljes

---

¹ Bakgrundskapitlet bygger på Gelotte 2004, 2006, Lindwall 2008 samt *ÖP Framtid Södertälje*.

varumärkesplattform sammanfattas kommunen som färgstark, nyfiken, urban och ansvarstagande med industri i framkant och en kommun som lyfter innovation och mångkultur. Huvudbudskapet är att Södertälje är plats där världar möts.²

Min plats

För att ta reda på hur ett antal äldre personer upplever Södertälje/Hovsjö besöker jag en av de regelbundna träffarna ”mötesplatser för äldre +65”, som hålls i en gemensamhetslokal i huset på ett seniorboende. Flera av deltagarna har flyttat till Hovsjö från andra platser medan några har bott i många år på samma plats. Över lag är de flesta inte så nöjda med Hovsjö och hur området sköts och tas om hand. En av de boende säger:

Har du sett soporna här utanför? Har du sett ur det ser ut? Alltså de vidtar ju inga åtgärder, det är bilar som åker in på gräsmattorna hur som helst, alltså det är ingen ordning. Skötseln av området och lägenheterna har blivit mycket sämre... de ha nya chefer och minskar på personal.

Det som däremot lyfts som positivt är gemenskapen som trots allt finns, samt närheten till naturen så som skog och vatten. En av de intervjuade säger: ”Jo annars är det ju en vacker plats, bara det skulle vara omskött, det är ju jättevacker natur här [...]. Så har vi ju vårdcentralen och så tandläkare och apotek så det finns ju bra service här... och bussförbindelserna är bra här”. En annan av deltagarna nyanserar också bilden och säger att ”... det är klart att det finns ljusglimtar, och det är den här samvaron som vi har här med alla våra aktiviteter.” De jag pratar med upplever däremot att det blir färre och färre som kommer på de gemensamma aktiviteterna som kommunen och de själva ordnar. De tycker det är tråkigt att många av de nyinflyttade i huset inte kan prata svenska, vilket gör att det är svårt att mötas och hitta aktiviteter där alla kan delta. I övrigt tycker många av de äldre att det i Södertälje saknas biograf, fotoaffär där det går att framkalla bilder, sybehörsaffär, mindre butiker i centrum, poliskontor samt bankkontor där man kan ta ut kontanter.

Sara som är uppvuxen i en mindre ort utanför Södertälje berättar att hon ”hängde” mycket inne i Södertälje under tonåren. Hon beskriver det som att:

... det var väl, det var lite så här spännande, för att det var många föräldrar som sade att i Södertälje, ’Telje’, ska man inte hänga i och det är inte bra i den åldern. När jag var yngre då, då var det lite farligt typ, eller det var lite spännande och jag menar det var ju egentligen inte alls farligt för mig då men...[skrattar]. Det var en spännande sak att träffa nya människor för jag bodde utanför Södertälje på ett ställe där jag kände alla och det blev lite långtråkigt. Man drog ju hit för att träffa nya och komma in i nya gemenskaper och jag hamnade ju rätt snabbt på Nova.

Sara talar om Nova som en trygg plats i stan dit man alltid kan gå, som ”ett andra hem” och en plats där hon känner sig ”safe”. Jag frågar hur hon ser på Södertälje i stort och hur hon tror att

---

²(<http://destinationsodertalje.se/varumarkesresan/s/varumarkesplattform/>).

andra ser på staden. Hon tycker att Södertälje tidigare hade hemskare rykten och var negativt laddad men att platsen nu är mer neutral och beskriver staden som:

... en invandrarstad mer än en svensk stad, så är det ju. Men det har jag egentligen alltid tänkt som något positivt att det är så blandat helt enkelt. [...] Det kan nog vara rätt grupperat. Men det är det ju egentligen överallt, det spelar ju ingen roll och det kan också vara grupperat svenskar mot svenskar. Alltså det har nog ingenting med invandring att göra tror jag, i Södertälje i alla fall, alltså i Järna är det jätteuppdelat och det är ju inte, det är ju inte så många invandrare som bor där.

Max beskriver sitt första möte med Södertälje och hur familjen flyttade från Libanon till Sverige för snart tre år sedan och fick uppehållstillstånd eftersom föräldrarna redan hade arbetskontakter här. Max pappa kommer från Syrien och hans mamma från Libanon och anledningen till flytten till Sverige beskriver Max: "... du vet vad som händer i Syrien nu för tiden, liksom. När barnen blir arton så tar de dem direkt till armén för att skydda sitt land. Och det där var jättesvårt för oss..." För att slippa hamna som soldat i kriget så valde de att söka sig hit till Sverige. Max pappa hade redan varit här flera gånger och arbetat för Eriksson och han tyckte jättemycket om Sverige. Jag frågar hur det var när de kom till Sverige och Max berättar om taxiresan från Arlanda:

Det var en man [taxichaufför] så här, han ser svensk ut, sen bara helt plötsligt så bara sade han "vart kommer ni ifrån?". Jag bara: "Han pratade ju arabiska!" Förstår du, jag bara "oj, pratar du arabiska eller?" Han bara "hela Södertälje pratar arabiska!". [...] Sen när vi kom till Södertälje första gången alla pratade arabiska. Jag bara "Va!!? Är det i Sverige, eller?" Det känns som man är i sitt hemland [skratt].

Några av de äldre herrarna på Lunaträffen i centrala Södertälje tycker att Södertälje är alldeles för anonymt och att närheten till Stockholm gör ibland att staden inte ses som en egen stad utan som en del av Stockholm. Jag frågar en utav herrarna hur han brukar beskriva staden för andra och han svarar: "Ja vi har ju Astra och så har vi Scania, och så har vi Björn Borg [...] Vi har inget märke på stan, det är en anonym stad. Jag skulle vilja ta det gamla och presentera stan som en badort... vi har ju hela kanalen att bada i!" Någon tycker också att staden har blivit för mycket industristad och tycker det är synd att Södertälje förlorat sin plats som turistort och badort. En av herrarna tycker att Näsets Udde inte sköts om ordentligt och skulle vilja se badplatsen upprustad. Under samtalet kring hur man ser på staden kommer också bränder på tal vid flera tillfällen. De jag talar med berättar om olika byggnader som brunnit och även bilar och pizzerior. Särskilt tråkigt verkar det vara att det brunnit på Torekällberget, en plats dit många verkar gå. En av de som sitter med runt bordet säger: "Vi som är födda här i stan, det är ju Torekällberget som är vårt hjärta. Det är den finaste platsen man kan gå till med sina barnbarn."

Förändringar och önskningsar

Många av de jag pratar med tycker att det rivs och byggs för mycket och tycker det är tråkigt att alla de gamla husen har försvunnit. Det nya som byggs verkar man inte tycka om. Etnologen Birgitta Svensson menar att känslan av tillhörighet och formandet av en identitet är tätt förbundet med den plats man vistas eller bor på (2011, s. 24). Platser kan också fungera som spegelbilder av oss själva och som sammanlänkade med vår person och vårt ursprung. När dessa hotas genom till exempel rivningar av byggnader, kan också den egna identiteten hotas, något som till exempel arkitekten Gunnar Sandin (2008) och kulturgeografen Dennis Cosgrove (1996) skrivit om.

Några av de äldre kvinnorna jag intervjuar tycker att staden går hårt fram med att bygga nytt och tätt. De sörjer till exempel en skogsdunge på Övre Villagatan. En av kvinnorna säger: "Ja den försvann ja, våran... liljekonvalsplats den försvann". De flesta av de äldre kvinnorna jag pratar med kom till Södertälje från andra platser i Sverige men även från Finland på 1960-talet. De minns de gamla trähusen och hur staden såg ut när de flyttade in. De tycker det var tråkigt att det var så mycket som revs och någon tycker att de har förstört hela stan. "... och så bara sätta upp det där huset bakom rådhuset, jag förstår inte varför..." Trots att de flesta tycker att man har byggt för mycket och på så vis förstört Södertälje, så lyser en kärlek till staden igenom. En av de intervjuade säger: Ja jag älskar Södertälje, det måste jag nog säga, men... för jag tycker att Södertälje är en väldigt fin stad. Egentligen om man bortser från allt elände".

Både Sara och Max tycker att det behövs fler mötesplatser för unga människor. Hon tycker att Nova är bra men att det skulle behövas något större ställe som skulle vara skapat för unga människor, där man kunde umgås och träffas, gärna utomhus och vid vatten och med möjligheter att till exempel grilla. "Men det skulle nog också behöva hända saker som att någon uppträder, eller saker som drar till sig folk som en liten scen..." Max förslag är ett disko för ungdomar, som skulle vara alkoholfritt såklart och ha öppet mellan klockan sju och klockan tio eller elva. Det skulle vara gratis inträde och man kunde köpa fika och toast och sådana saker.

Angående framtiden och hur Södertälje kommer att utvecklas tror Sara att det handlar mycket om vad människorna som bor här vill att det ska vara. Men även *vad* som byggs har betydelse och hur kommunen agerar. Sara tycker också att det byggs och rivs lite för mycket överallt. Hon tycker det är tråkigt om man sätter upp "någon fyrkantig låda mitt i centrum" och menar att hur staden utvecklas beror på vad alla bidrar med. Sara tror inte att hon kommer att bo kvar i Södertälje men säger att "kanske jag kommer hit om trettio år och... börjar älska Södertälje. Det vet man inte."

Max är engagerad i en frikyrkoförsamling där han spenderar mycket tid med att hjälpa andra och han arbetar som volontär i olika sammanhang. Jag frågar också om det är något han tycker behöver förbättras i Södertälje och han svarar:

Jag tycker att kulturen behöver förbättras i Södertälje. Det är liksom, hur ska jag säga... du vet ett antal syrianer de är med varandra, muslimer samlas med varandra, förstår du. Det finns inte det här att det är ett land liksom, varje religion

är för sig om du förstår vad jag menar. [...] Men det är det som jag blir som mest irriterad på är att första frågan om du träffar en ny person. "Jaha, men vilken religion tillhör du?" Den frågan är jättekänslig för mig, jag bara "Eh, jag tror inte på nåt!" Jag säger så direkt för jag vill inte att någon ska fråga.

Några av de äldre kvinnorna saknar mindre affärer i centrum och tycker det är tråkigt att man måste åka ut till stora köpcentrum, att det blir mindre och mindre kvar i själva stadskärnan. "Det är bara frisörer och... pizzerior och... och gym i den här staden, ingenting annat. Gym precis i varenda hörna".

Rädslor, natur och kultur

I samtalet med de äldre kvinnorna kommer vi in på rädslor och trygghet och en av kvinnorna säger: "Nej, jag skulle *aldrig* gå ut en kväll, *aldrig*. Det vågar jag inte." En annan minns hur det var förr: "Kära någon, jag gick ju mitt i natten hem. Ända till Karlhov när jag hade varit på hattkurs och olika kurser jag gick på. Då var man aldrig rädd. [...] Jag flyttade ju hit -67 och då kunde man gå lite hur som helst. Man var ju aldrig rädd!" En annan berättar om hur förändringen kommit med åren:

De sista femton åren om man säger så, 15-20 åren har man ju tänkte om. Innan så gick man ju hem alltså, tänkte man ju aldrig på. Men det... man har fått ändrat. Så... man är mer försiktig och just det här man har någon bakom ryggen alltså, man kollar alltid, vem är det som kommer bakom.

Ett stort problem enligt Max är att det finns så mycket fattiga människor och ont om bostäder, vilket gör att människor känner sig otrygga. Han går ofta till socialen och ställer sig där utanför och ser om det är någon som behöver hjälp.

Det är jättemånga som är hemlösa och inte har ett bo och när vi går till socialen och jag hjälper folk att översätta och sådana saker. De [socialen] säger 'tyvärr, vi har ingenting'. Jag bara 'okej, men de lever på gatan! Så vart ska man leva då? De bara 'ja, man får gå till Södertälje kommun och till stadshuset, men jag tror inte att de kommer att hjälpa er för det finns inte lägenheter'. [...] Min kompis han har tre dagar kvar i hans lägenhet, han har den inte längre än så. Jag har letat åt honom, jättemycket och jag har inte hittat. Det minst är 15 000 för ett rum. Det är svart så det är inte bra för honom.

Jag frågar även Sara om det finns platser hon undviker. Först tvekar hon och kommer inte på vad det skulle vara men sedan säger hon att:

Jag vet att man inte ska vara i Ronna på natten, liksom [...] man kan väl bli hotad, eller slagen, eller våldtagen, eller... Jag tror inte man riskerar att *dö*, liksom men, de är ju rätt våldsamma där" [...]. På dagen är det helt lugnt men det är ingen plats man går frivilligt till på natten liksom.

De fridfulla platserna är över lag hos både äldre och ungdomarna är naturen, sjöarna och upplysta promenadstråk i centrum. Sara menar att en plats som Nova är trygg, där man känner de som jobbar och kan gå på toa, dricka vatten och vistas där som ett andra hem. Max favoritplatser i staden är: "Alla sjöar! Där det finns vatten och natur, jag är där!!" Max berättar att han tycker om att fota. Han är oftast ensam i naturen eftersom han vill kunna koncentrera sig på sitt fotograferande. Han säger också att

Det bästa med Södertälje. [paus]. Att vi har så mycket skog och vatten här. Där kan jag liksom... där kan man få vara den man är. Utan att liksom bry sig om andra, förstår du...

Att Södertälje är en plats där många kulturer möts anses både som ett problem men också som någonting positivt. I seniorboendet blir det färre och färre som kommer på de gemensamma aktiviteterna som kommunen och de själva ordnar. Många av de nyinflyttade i huset inte kan prata svenska, vilket gör att det är svårt att mötas och hitta aktiviteter där alla kan delta. Några av de äldre personerna talar också om faran att dra alla över en kam och tala illa om invandrare. De ger olika exempel på när personer med ett utländskt utseende har agerat på ett överraskande positivt sätt. En del tycker däremot att mycket av problemen i Södertälje har att göra med invandring och att ungdomar från andra kulturer bryter mot gränser som har med trivsel och ordning att göra. En av ungdomarna uttrycker sig på följande vis:

Södertälje är en invandrarstad mer än en svensk stad, så är det ju. Men det har jag egentligen alltid tänkt som något positivt att det är så blandat helt enkelt. [...] Det kan nog vara rätt grupperat. Men det är det ju egentligen överallt, det spelar ju ingen roll och det kan också vara grupperat svenskar mot svenskar. Alltså det har nog ingenting med invandring att göra tror jag, i Södertälje i alla fall, alltså i Järna är det jätteuppdelat och det är ju inte, det är ju inte så många invandrare som bor där.

Sammanfattning

Intervjuerna med del äldre personer (över 65 år) visar över lag att dessa personer är mycket missnöjda och besvikna över de många förändringar i staden, så som hus som har rivits och butiker som lagts ner. Många beskriver staden på 1950- och 1960-talet som en fin och idyllisk småstad och sörjer hur centrum har förändrats sedan dess. De yngre talar mer om att man önskar sig nya platser för möten och önskar att det skulle finnas mer att göra för yngre. Samtliga uppskattar naturen, vattnet och sjöarna och anser att Södertälje har ett lite oförtjänt dåligt rykte. Det mångkulturella samhället beskrivs både som ett problem och som någonting positivt. Listan som följer bygger förutom på intervjuerna också på de enkäter som fyllts i av Södertäljebor under projektets gång.

- Södertäljes vackra natur och vattennära läge skattas högt av både de äldre, yngre och nyinflyttade från andra länder.
- De äldre talar i högre grad om Södertälje som en industristad och de yngre ser Södertälje som en plats för kultur och möten.
- Att det rivs och byggs lite för mycket i staden är en åsikt som delas av både äldre och yngre.
- Nya samlingsplatser vid vattnet önskas av de yngre och de äldre pratar om att återuppliva Södertälje som "badort".
- Många är trötta på bilbränder och annan negativ uppmärksamhet kring Södertälje.
- De äldre som har starka och positiva minnen av staden innan centrumförnyelsen under 1950-60 talet sörjer mycket av det som försvunnit.
- De äldre som bor i Hovsjö är nöjda med servicen, bussförbindelserna och närheten till vatten och promenadstråk, men tycker att området inte tas om hand ordentligt.
- Bättre renhållning och sophantering behövs i staden tycker många.
- Södertälje upplevs som en otrygg plats utomhus på kvällstid och särskilt i vissa områden.
- Kulturella språkbarriärer upplevs problematiskt av de äldre.
- De som är nyinflyttade från andra länder tycker över lag att Södertälje är en fin och bra plats att bo på.
- Att människor delar upp sig utifrån nationalitet, religion eller andra former grupperingar anser de yngre vara problematiskt.
- Samtliga anser att det är svårt att få tag i en bostad i Södertälje.
- Torekällberget är en viktig plats som särskilt de äldre och de nyinflyttade talar varmt om.

Litteratur

- Cosgrove, Dennis,(1996) "Landscape and Identity at Ladybower Reservoir and Rutland Water",
Transactions of the Institute of British Geographers, New Series, Vol. 21, No. 3
- Gelotte, Göran (2004). *Södertälje kommuns historia 3*. Södertälje: Kultur- och fritidskontoret.
- Gelotte, Hanna, Dahlström Rittsél, Eva & Ulfstrand, Anna, (2006) *Nästa hållplats Södertälje*,
Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholm.
- Framtid Södertälje, Översiktsplan 2013-2030*. Södertälje kommun.
- Hulander, Jon (2014) *En ö i Solna, uppväxtberättelser från Hagalund*. Stockholms läns museum.
- Lindwall, Bo (2008). *Södertälje i förvandling: färgbilder från 1900-talets mitt*. Mariehamn:
Skogsjömedia.
- Lundström, Anna (2002). *Förorten med vems ögon? En metodrapport om brukarperspektiv på
kulturmiljön i Jordbro*. Länsstyrelsen i Stockholms län.
- Sandin, Gunnar (2008) "Keys to heterotopia. An actantial approach to landfills as societal mir-
rors", *Nordic Journal of Architectural Research*, Volume 20, No 2, 2008.
- Svensson, Birgitta (red.) (2011) *Andra Stockholm: liv, plats och identitet i storstaden Stockholm*:
Stockholmia förlag.